

UOT 372.3/4

**KİÇİKYAŞLI MƏKTƏBLİLƏRDƏ KOMMUNİKATİV BACARIQLARIN
FORMALAŞDIRILMASINDA ƏNƏNƏVİ VƏ FƏAL-İTERAKTİV TƏLİM
METODLARININ YERİ VƏ ONUN NƏTİCƏSİ****Ceyhunə Gündüz qızı Məmmədova***Bakı Qızlar Universitetinin magistrantı***ORCID:** 0009-0002-8148-8396**E-mail:** memmedovaceyhune49@gmail.com

Açar sözlər: *kiçikyaşlı məktəblilər, kommunikativ bacarıqlar, ənənəvi təlim metodları, fəal-interaktiv təlim metodları, təlim metodları, kommunikasiya bacarıqları, məktəb təhsili, bacarıq inkişafı, təlim nəticələri, təhsil metodları, şagird inkişafı, ənənəvi və interaktiv təlim, intellektual inkişaf, təlim mühiti, müəllim və şagird əlaqəsi*

Ключевые слова: *младшие школьники, коммуникативные навыки, традиционные методы обучения, активно-интерактивные методы обучения, методы обучения, коммуникативные навыки, школьное образование, развитие навыков, результаты обучения, методы обучения, развитие учащихся, традиционное и интерактивное обучение, интеллектуальное развитие, учебная среда, отношения учитель-ученик*

Key words: *primary school students, communication skills, traditional learning methods, active-interactive learning methods, learning methods, communication skills, school education, skill development, learning outcomes, learning methods, student development, traditional and interactive learning, intellectual development, learning environment, teacher-student relationship*

İbtidai siniflərdə kiçikyaşlı məktəblilərlə təşkil olunmuş ənənəvi təlim, şagirdlərin məktəb həyatının başlanğıc mərhələlərində daha çox müəllim mərkəzli və sərt qaydalara əsaslanan bir yanaşmadır. Bu metodla təşkil olunmuş təlimdə əsasən müəllim dərsi keçir, şagirdlər isə müəllimin verdiyi məlumatları qəbul edərək öyrənirlər. Ənənəvi təlimin xüsusiyyətləri aşağıdakı kimi ümumiləşdirilə bilər:

- Müəllim mərkəzli yanaşma: Müəllim dərsi idarə edir, kiçikyaşlı məktəblilər isə dərslə passiv şəkildə qoşulurlar. Müəllimin rolu məlumat vermək və istiqamət verməkdir.
- Dərs planları və məqsədlər: Ənənəvi təlimdə dərs proqramı daha çox mövzu və tədris materiallarına əsaslanır.
- Qiymətləndirmə: Ənənəvi təlimdə şagirdlər daha çox yazılı imtahanlar və testlər vasitəsilə qiymətləndirilir.
- Dərsliklər və yazılı materiallar: Ənənəvi təlimdə dərsliklər və digər yazılı materiallar şagirdlərə əsas tədris vasitəsi kimi təqdim edilir.
- Disiplin və qaydalar: Ənənəvi təlimdə məktəbdə ciddi disiplin qaydaları mövcuddur.
- Şagirdin aktivliyi: Bu yanaşmada şagirdlərin dərslə iştirakları çox vaxt passiv olur.

Ənənəvi təlim yanaşması, şagirdlərin əsas bacarıqları, bilikləri və davranışları mənimsəmələrini təmin etmək məqsədi güdsə də, bu metodla qurulan təlimdə fəal şəkildə tədqiqat aparmaq, araşdırmaq qabiliyyəti, kommunikativ əlaqəyə girmək cəhdəri çox az bəzən də heç olmadığından bu istiqamətdə inkişaf ləngiyir. Lakin, müasir təhsil yanaşmalarında şagirdin aktiv

İştirakının önəmi artır, buna görə də ənənəvi təlim üsullarında bəzən məhdudiyyətlər görülür.

Kiçikyaşlı məktəblilərdə kommunikativ bacarıqların formalaşdırılmasında ənənəvi təlimin rolu aşağıdakı kimi səciyyələndirə bilərik:

1. Dil və nitq bacarıqlarının inkişafı
2. Sosial bacarıqların inkişafı
3. Müəllimin rəhbərliyi və model rolu
4. Şagirdlərin fikir və düşüncələrinin ifadə edilməsi

Kiçikyaşlı məktəblilərdə kommunikativ bacarıqların formalaşdırılmasında ənənəvi təlim metodlarının rolu olsa da, fəal-interaktiv təlim metodlarının rolu daha çox mühüm və əhəmiyyətli. Belə ki, bu metodlar şagirdlərin təkcə məlumat əldə etməsini deyil, həm də onları gündəlik həyatda qarşılaşdıqları vəziyyətlərdə aktiv şəkildə iştirak etməyə, başqalarına fikir bildirməyə, fikirlərini ifadə etməyə və əməkdaşlıq etməyə təşviq edir. Fəal-interaktiv təlim metodlarının kiçikyaşlı məktəblilərin kommunikativ bacarıqlarını formalaşdırmağa necə təsir etdiyini aşağıdakı əsas məqamlarla izah etmək olar:

1. Şagird mərkəzli yanaşma
2. Qrup işi və əməkdaşlıq
3. Təcrübə və oyunlar
4. Fikir mübadiləsi və müzakirə

Azərbaycan təhsil nəzəriyyəçisi və pedaqoqu İsmayıl Şıxlıya görə “Pedaqoji prosesdə fəal iştirak tələb edən təlim metodları, tələbənin yalnız passiv öyrənici deyil, həm də aktiv iştirakçı olmasına imkan verir. Təlimin interaktiv qurulması, şagirdlərin öz fikirlərini ifadə etməsi və öyrənmə prosesində aktiv rol alması məqsədini güdür”.

Kiçikyaşlı məktəblilərdə kommunikativ bacarıqların formalaşdırılması, onların sosial və emosional inkişafı baxımından çox əhəmiyyətlidir. Bu prosesin inkişafında müxtəlif təlim metodları istifadə edilir. Bu metodlar arasında ənənəvi və fəal-interaktiv təlim metodlarının müqayisəsi aşağıdakı şəkildə təqdim oluna bilər:

Müqayisə və nəticə:

Aspekt	Ənənəvi metodlar	Fəal-interaktiv metodlar
Müəllim və şagirdin rolu	Müəllim mərkəzli, şagird passiv	Şagird mərkəzli, müəllim rəhbər
Kommunikasiya	Məhdud, müəllim-şagird istiqamətində	Aktiv və qarşılıqlı kommunikasiya
Bacarıqların inkişafı	Kommunikativ bacarıqlar zəif inkişaf edir	Güclü sosial və kommunikativ bacarıqların inkişafı
İnteraktivlik	Az və ya yoxdur	Yüksək, şagirdlər qarşılıqlı fəaliyyət göstərirlər
Motivasiya	Şagirdlərin marağı az ola bilər	Şagirdlər daha motivasiyalıdır

Nəticə olaraq qeyd edə bilərik ki, kiçikyaşlı məktəblilərin kommunikativ bacarıqlarının inkişafı üçün fəal-interaktiv təlim metodları daha effektivdir. Bu metodlar şagirdlərin daha aktiv

və qarşılıqlı şəkildə iştirak etmələrinə imkan verir, bu da onların sosial bacarıqlarını gücləndirir. Ənənəvi metodlar isə daha çox məlumatın ötürülməsinə yönəlmişdir və bu metodda şagirdlərin real həyatda lazım olan kommunikativ bacarıqları inkişaf etdirmək çətin olur. Bu səbəbdən, fəal-interaktiv təlim metodlarının kiçikyaşlı məktəblilərdə kommunikativ bacarıqların inkişafı baxımından üstünlüyü, aktuallığı daha aydındır.

Problemin aktuallığı. Kiçikyaşlı məktəblilərdə kommunikativ bacarıqların inkişafı, onların gələcək təhsil və sosial həyatında uğurlu olmaları üçün mühüm rol oynayır. Ənənəvi və fəal-interaktiv təlim metodlarının birgə tətbiqi, şagirdlərin aktiv iştirakı ilə bu bacarıqları daha effektiv şəkildə formalaşdırmağa imkan verir.

Problemin elmi yeniliyi. Kiçikyaşlı məktəblilərdə kommunikativ bacarıqların inkişafı sahəsində ənənəvi və fəal-interaktiv təlim metodlarının birləşdirilməsi, müasir tədris prosesində yenilikçi yanaşmaların tətbiqini təmin edir. Bu metodların sinerqiyası, şagirdlərin daha yaxşı ünsiyyət qurma bacarıqlarını inkişaf etdirərək, təhsil sisteminə yeni bir perspektiv gətirir.

Problemin praktik əhəmiyyəti və tətbiqi. Kiçikyaşlı məktəblilərdə kommunikativ bacarıqların formalaşdırılması, onların sosial integrasiyası və gələcək təhsil uğurları üçün vacibdir. Ənənəvi və fəal-interaktiv təlim metodlarının tətbiqi, şagirdlərin gündəlik həyatda ünsiyyət bacarıqlarını daha yaxşı inkişaf etdirərək, tədris prosesini daha effektiv və əhatəli edir.

Ədəbiyyat

1. Sadıqova, N.R. Kiçikyaşlı məktəblilərdə kommunikativ bacarıqların inkişafı. Bakı: Elm və Təhsil, 2015.
2. Quliyeva, S.N. Fəal-interaktiv təlim metodları və onların təhsil sistemində tətbiqi. Bakı: Maarif, 2018.
3. Əhmədova, L.H. Kiçikyaşlı məktəblilərdə kommunikativ bacarıqların inkişafında oyun metodlarının rolu. Bakı: Təhsil, 2020.

С.Г. Маммедова

Место традиционных и активно-интерактивных методов обучения в формировании коммуникативных умений младших школьников и его результаты Резюме

По сравнению с традиционными методами активно-интерактивные методы обучения оказывают большее влияние на развитие коммуникативных навыков. Эти подходы позволяют детям выражать себя, развивать свои социальные навыки и поощрять дух сотрудничества. Используя эти методы, учащиеся лучше общаются и выражают свои мысли более четко и уверенно.

В результате активно-интерактивные методы обучения предлагают более эффективный подход к развитию коммуникативных навыков учащихся. Применение этих методов помогает студентам добиться успеха не только в сфере образования, но и в общественной

ЖИЗНИ.

C.G. Mammadova

**The place and results of traditional and active-interactive teaching methods in the
formation of communicative skills of younger schoolchildren
Summary**

Compared to traditional methods, active-interactive teaching methods have a greater impact on the development of communication skills. These approaches give children the opportunity to express themselves, develop their social skills and encourage a spirit of cooperation. Students communicate better with these methods, and also express their ideas more clearly and confidently. As a result, active-interactive teaching methods offer a more effective approach to developing the communication skills of schoolchildren. The application of these methods helps students to be successful not only in the academic field, but also in their social lives.

Redaksiyaya daxil olub: 12.03.2025